

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEČ

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Največji greh

(Od našega ruskega dopisnika.)

Gospod urednik! Ze dolgo Vam nisem ničesar sporočil o naših razmerah. Zdaj začetkom šolskega leta Vas bo pa gotovo zanimalo poglavje iz bolj-
ševske kulturne politike.

Začetkom vsakega šolskega leta morajo v sov-
jetski Rusiji vsi vseučiliški profesorji brez izjeme
polagati »izpit iz politične abecede«. Izpiti so jav-
ni. Komunistični izpraševalci jih navadno prire-
dijo v kateremkoli delavskem klubu. Ti izpiti ima-
jo, kakor poudarja politična stranka, »velik vzgo-
jen pomen, ker pridejo na ta način prvič v zgo-
dovini znanosti injeni zastopniki v neposreden stik
z delavci, ki ugotovijo socialno zanesljivost in ko-
ristnost znanstvenega dela«. Prof. Kakuškin, pre-
stojnik klinike za ženske bolezni, je ob letošnjem
izpitu takoj zaslužil ukor, ker je pričel svojo iz-
javo z besedami: »Po nalogu vlade vam moram
poročati o svojem delovanju.« »Kaj se to pravi,«
so ga zavrnili, »četudi bi vam vlada tega ne uka-
zala, bi bila vaša osebna dolžnost, da dokažete svo-
jo koristnost. V proletariatu državi trpimo samo
navdušene, iskreno prepričane učenjake, ne pa po-
tuhnjence!« Kakuškinu so očitali, da je rekel v
seji ginekološkega društva: »Razredna miselnost
samo ovira razvoj znanstvenega dela.« — »Ali je
dopustna slična veleizdaja?« so ga vprašali. —
»Ne spominjam se, da bi kaj takega rekel,« se je
braniel nesrečni profesor. Toda priče so ga takoj
razkrinkale. Izpit se je zavlekel od osmih zvečer
do polnoči. Dvorana rdečega kluba na Preznji se
je polagoma izpraznila. Kakuškina so vprašali, kaj
misli o izgledih agrarne politike in o ženskem
delu v tovarni? Zopet se mu je zareklo. Trdil je,
da je ustvarjena žena za materinsko dolžnost in
da pomeni delo v tovarni zanjo samo »težko suž-
nost«, dočim se pa v socialističnem programu go-
vori o »enakopravnosti obeh spolov«. Naposled
mu je ušlo: »Saj mi ne morete pretpati možgane!
Tu imate moje žepe in denarnico, toda moje mi-
šljenje je druga stvar.« — »Tisto že ne!« — so
vzkliknili komunistični eksaminatorji — »mi ne
rabimo vaše denarnice. Toda vaši možgani so od-
govorni za miselnost vam izročeni mladih zdrav-
nikov. Povejte, kaj mislite o krščanstvu?« — »Ver-
sko prepričanje se ne tiče moje stroke,« je odgo-
voril izmučeni Kakuškin, »osebno nisem veren, a
tudi ne nasprotujem drugim, da bi bili verni.« S
tem odgovorom je zapečatil svojo usodo. »To je
največji greh!« so mu rekli. »Vaša popustljivost
vas je tako daleč zapeljala, da ste predavali na
prošnjo verske občine o zakonskih dolžnostih in
pomenu žene v zakonu. Vi niste primerni za viso-
ko šolo.« Kakuškin je izgubil stolicu ženskih bo-
lezni...

Profesor anatomije Stadnicki se je moral braniti
očitka antisemitizma. »Saj ni res! Nasprotno.
Kot mladenič sem se celo zaljubil v Zidino, a na
srečo je njen oče preprečil ta zakon.« Poslušalci
grohočejo: preplašeni starec se jim zdi zabaven.
»Kaj pa je z verstvom?« — »Karl Marks ni ver-
jel v čudeže. Kot znanstvenik predavam tudi jaz
v istem duhu. Ne pozabite pa, da sem prileten mož.
Kljub temu pa vedno čitam protiverske knjige, da
izpopolnim svoje prepričanje in upam, da kažem
uspehe.« »Ne,« ga zavrnejo sodniki, »povejte od-
ločno, ali ste kristjan ali ne?« »Krščanstvo,« jeclja
Stadnicki, »smatram samo za skupino obredov. Um-
ljivo pa je v moji starosti, da se ne morem od-
vadih onih stvari, ki so mi jih vcepili starši že
kot dečku...« Seveda je bil poslan prof. Stadnicki
v pokoj...

Zato pa ni izgubil poguma tekmo štiriurnega
izpraševanja prof. Zeliński, mednarodno poznan
kemik. »Kaj boste rekli o vašem razmerju do cer-
kve?« — »V mladosti sem bil seveda veren.« —
»Ali greste zdaj v cerkev?« — »Redkokdaj. V Ve-
liki noči rad poslušam cerkveno godbo.« »Vi ste
katolik, profesor. Kaj mislite o papežu Piju?« —
»Ali ste vi kaj čitali o papežu?« odvrne neustrašeni
profesor. »Kaj bi čitali, kakaj?« »Zato, da bi me
lahko vprašali,« mirno odvrne profesor. Poslušalci
se morajo nasmehnuti. Prof. Zeliński je med vojno
izumil strupeni plin yperit in zdaj vodi laboratorij
za protiplinsko kemijo. Menda iz tega vzroka so
mu dali »zadostno«.

V istem klubu Dorogomilovske tovarne spra-
šujejo profesorja matematike Golubjeva o njego-
vih političnih nazorih. »Jaz sem republikanec.« Ta
odgovor je nezadosten. Mar ni republikanec tudi
Miljukov v Parizu ali celo Hindenburg?... »Kaj
mislite o sovjetski vladi?« — »Njen obstoj je dej-
stvo, s katerim moram računati.« Zopet nezadostno!
»Kaj mislite o marksizmu? Ali je mogoče znanost
brez marksizma?« — »Izkušnja kaže, da je,« pravi
Golubjev, »matematika izhaja brez vsake filozofije
in ne potrebuje tudi ne marksizma. Saj se je rodil
slednji šele pred desetletji, matematika pa je tisoče
in tisoče let stara.« Profesor je prepogumen, in mu
stavijo vprašanje, ali je matematika razredna zna-
nost? — »Ne razumem tega vprašanja. Vsi razre-
di so za matematiko enako dovzetni. Poznal sem
dobrega geometra, ki je služil kot pastir na kme-
tlih in ostal nepismen do 12. leta. Veselje do zna-
nosti in nadarjenosti mu je pomagala do izobraz-
be.« Zdaj zastavijo nepopoljšljivemu profesorju
zadnje najbolj tehtno vprašanje: »Kaj mislite o
verstvu?« — »Kot državni nastavljenec vpoštevam
določbe sovjetske ustave.« (Kakor znano, slednja
na papirju ne pozna nestrpnosti.) To nam je do-
bro znano, profesor. A povejte, ali je mogoče ze-
diniti znanstveno delovanje z verskim prepriča-
njem? Moramo to vedeti, da vas prečeno.« —
»To je moja popolnoma zasebna stvar, in ne ma-
ram o tem govoriti.« Toda sodniki privlečejo na
dan ovadbo: »Pred kratkim ste dobili nalog preda-
vati delavcem in ste odgovorili: »Nocoj ne morem
predavati, ker je jutri praznik. Danes zvečer grem

Kaj pravi Filipo Turati

V vodilnem glasu belgijske socialistične stran-
ke »Le Peuple« objavlja dne 8. t. m. bivši vodi-
tel parlamentarne delegacije italijanske sociali-
stične stranke Filippus Turati o tržaškem procesu
sledenči članek, ki ga objavljamo dobesedno:

»Izredni tribunal je zapustil Rim, svoj obi-
čajni sedež, da se poda v Trst, in v veliki dvor-
ani tržaškega sodišča se je 1. septembra začel
demonstrativni proces zoper Slovence, obtožene
izdajstva napram italijanskemu narodu, to se pra-
vi napram režimu, ki jih zatira in onečašča.

V kulturnih državah je pravilo, da se raz-
prave vrše daleč od kraja, v katerem bi mogli
strah, strast in ekstremna razpoloženja motiti ob-
jektivni potek. Fašizem je to pravilo postavil na
glavo. In kadarkoli se ta tribunal kod ustaliči, nas
izkušnja uči, da mu sledi takoj eksekucijska četa.
Spominjamo se, da je bil Slovenec Vladimir Gor-
tan, ki je poskušal preprečiti, da ne bi njegovi
rojaki oddali svoje glasove fašističnim nasilnikom,
ustreljen takoj v jutro po obsodbi, še preden je
mogla protnja za pomilostitev dospeti do kralja.

Ta usmrtilitev je napravila iz Gortana narod-
nega heroja Jugoslavije.

Potem ko Filip Turati navaja, kakšnih delik-
tov je državni pravdnik obtožil Slovence, ki so
stali pred izrednim tribunalom v Trstu, nadaljuje:
»K temu je treba pripomniti, da je javno
mnenje, kakor hitro je bila razpočila bomba v
redakciji »Popolo di Trieste«, pripisovalo ta aten-
tat gotovim fašistom. Kajti znano je v Italiji, da
se fašisti poslužujejo metode, da organizirajo zlo-
čine, ki jih potem naprtijo svojim nasprotnikom,
da provocirajo in opravičijo njihove kolektivne
represalije. In v resnici so bile indicije take, da je
bila tržaška policija takrat primorana aretirati ne-
kega fašista (Fortia), ki je znan po svoji osebni
kriminalni delavnosti. Razume se pa, da so ga
takoj izpustili...«

Toda to, kar najbolj osupne, če beremo ob-
tožnico in pa stenografski protokol razprave, je
to, da režim ni imel nobenih »razlogov za krivdo
obtožencev kakor njihove lastne izjave, dočim sta
tržaški in gorški šef policije kot prič izjavila, da
jima o slovenski zaroti ni bilo absolutno ničesar
znanega do izpovedi obtožencev. Zdi se, če se
bere uradni protokol razprave, kakor da so bili
obtoženci naravnost obsedeni blaznosta, da so se
med seboj obtoževali. Toda nam se kaj takega ne
more zdelati absolutno nič čudnega!

Kajti mi vemo, da je fašizem uvedel vprav
znanstveno metodo mučenja, ki se uporabljajo da-
nes v italijanskih ječah napram političnim osum-
ljenecem, tako da se je do danes še vsakemu po-
srečilo iztrgati priznanje. In naravno je, da se ob-
toženci na razpravi ne upajo preklicati svojih iz-
povedb v upravičeni bojznosti, da ne bodo mučeni
še hujše.

Izredni tribunal je popolnoma odvisen od vla-
de. Zagovornike izbira tribunal, tako da so za-
govorniki prav za prav tudi člani izrednega so-
dišča. Predsednik ima pravico zagovornikom za-
braniati proučitev sodnih aktov. In razprava se
mora vsikdar priglasiiti kot tajna.

Kar se tiče poročanja, pa je znano, da v
Italiji ni niti enega lista, ki ne bi bil organ poli-
cije; kar se pa tiče dopisnikov inozemskih listov,
ki bivajo v Italiji, ni med njimi niti enega, kateri
bi mogel iz teh razprav priobčiti objektivnega po-
ročila. Ako bi se kateremu izmed njih kljub temu
posrečilo, da prevari cenzuro, bi dobil takoj na-
log, da v 24 urah zapusti Italijo.

Vsi italijanski listi so bili primorani, da so
tik pred obsodbo priobčili sledeče vrstice: »Nikoli
ni imel izredni tribunal soditi take zločince, ki so
na tako krvoločen način zamisljali konec ne samo
režimu, ampak tudi najsvetejšim čuvstvom drža-
ve, pa celokupnemu italijanskemu narodu in nje-
govemu edinstvu. To edinstvo se ne more braniti
drugače, kakor z absolutno in skrajno strogostjo.«
Take besede pomenijo pod italijansko diktaturo
naravnost ukaz.

Če bi kdo še o tem dvomil, bi ga moralo
končno prepričati to, da so vsi sodniki tribunala
oficirji fašistične milice, ki mesto sodniške toge
nosijo črno srajco.

Človek je lahko nasprotnik vseh nacjonaliz-

Vsa Evropa obsoja

mov. Tudi mi smo to; toda treba je ločiti med na-
cionalizmom iredentistov, ki skušajo braniti svoj
narod, in med nacionalizmom raznarodovalcev.
Italijanska vlada, ki se je po mirovnih pogodbah
in po slovesnih aktih svojega parlamenta obvezala,
da bo spoštovala avtonomijo in kulturo drugorod-
cev, in ki je, kakor hitro je padla v roke fašistov,
vse svoje obveznosti zatajila, je splošno tiranijo
nad Italijani pomnožila še s posebno tiranijo na-
pram drugorodnim manjšinam, ter je svoje zatira-
nje prignala tako daleč, da je oropala otroke ma-
terinega jezika in šolah in da je spremenila imena
krajev in rodbinska imena celo na nagrobnih kam-
nih. Kdo se more tedaj predzniti trdit, da ni
pričakoval odpora prebivalstva? In kdo se ne bi
začudil, da ta vlada, ki je postala središče vseh,
ki so nezadovoljni z mirovnimi pogodbami, in v
imenu pravice zahteva, da se revidirajo — kdo
se ne bi začudil, če bere v fašističnih listih sle-
deče besede:

»Katero mednarodno pravo odobrava v Ev-
ropi nasilno ločitev kakšnega dela državnega te-
ritorija? Celo v državah, katerim mirovne pogode
nalagajo specijalen režim za manjšine, je prvi
pogoj, da so te manjšine absolutno lojalne na-
pram državi.«

Tudi najlojalnejši človek je v skušnjavi, da
— to odgovori: »Naj začne gospodje morilci...«

V vsakem slučaju pa — ponavljam —
je najmanjše, kar se more zahtevati, da se spoštujejo
bistvene garancije resnične obrambe in da neod-
visnost sodnikov ni gola laž, pa do so sodni pro-
cesi procesi, ne pa rabeljski čini.

In vse to se vrši v dvajsetem stoletju v de-
želi, ki slavi kot domovina prava, pod brezbrži-
nimi očmi Društva narodov, katerega član je Ita-
lija, in ki bi moralo paziti na mednarodno justico
in nad mirom narodov.

Filippo Turati.

„Najsvetejši fašistični svinec“

Rim, 9. sept. Vsi listi prinašajo sledeči uradni
komunike: »Zavemo, da bo v par tednih izredni
tribunal za zaščito države začel v Rimu drug pro-
ces proti članom slovenskih revolucionarnih orga-
nizacij v Julijski krajini, ki so zamašili zaroto
proti državi in se direktno pregrešili proti njeni
varnosti, hoteli odtrgati od nje osvobodjene pokra-
jine.

Gre za drugo skupino 87 obtožencev, ki je
bila ločena od prve skupine, katero je obsodilo iz-
redno sodišče v Trstu na tako eksemplaričen način.
Kar se tiče te druge skupine, je tudi ona grešila
proti varnosti države, nima pa na sebi terorističnih
dejanj.

So pa v tej skupini ljudje, ki se nahajajo v
inozemstvu in bodo sojeni in contumacijski. Zločini
teh ljudi so jako težkega značaja in s političnega
stališča celo bolj delikatni, nego oni, ki jih je za-
grešila prva, že sojena skupina. Njihovi zločini se
po zakonu od 25. novembra 1926 lahko kaznujejo
tudi s smrtjo.

Kosmač Ciril in Sirk Leopold, ki sta bila pred
tržaškim sodiščem oproščena, sta ostala v zaporu
in se bosta morala pred rimskim tribunalom zaga-
varjati zaradi drugih deliktov. Ta drugi proces bo
enako, kakor prvi, posvedočil neizprosno fašistično
državo, katere je na atentate zoper svojo varnost
odgovorila z najsvetejšim fašističnim svincem.«

Iz te napovedi se razbere, da bo rimski tri-
bunal najbrž one obtožence, ki se nahajajo v inozem-
stvu, oziroma nekaj njih obsodil na smrt.

Službeni list grozi še z nadaljnjimi krogami

Rim, 9. sept. as. Včerajšnja večerna izdaja
službenih novin »Soglio d'Ordini« razpravlja o
usmrtni štiri slovenskih protifašistov, katere
predstavlja svetu kot brezpomembne figure, kot
cestne roparje, ki so vlomili v poštne urad, metali
bombe in požigali, in nadaljuje: »Zato nikakor ni
na mestu, v tej zvezi omenjati osebnosti več ali
manj velikih mož iz zgodovine. Razen tega je bilo

tudi obnašanje obtožencev med procesom nizkot-
no, valili so krivdo drug na drugega; končno pa so
vsi vse prostovoljno priznali. Fašistična pravica jih
je zadel. Fašistična revolucija se je odločila, da
bo branila Italijo na znotraj in na zunaj mej. Re-
zerviran je še drug svinec za druge hrbe, ki ga
tudi bodo dobili. Čim dalje traja čas, tem trša po-
staja fašistična revolucija. Vi, gospodje onkraj mej,
vzemite to na znanje!«

Italija protestira . . . Čehi odgovarjajo

Dunaj, 9. sept. as. »Abend« poroča, da je ita-
lijanski poslanik na Dunaju Auriti včeraj protesta-
l na dunajskem »Ballplatz« proti pisanju dunaj-
skih listov, posebno levčarskih, ki da so pisali o
Mussoliniju in fašistični Italiji o priliki tržaške
razsodbe in usmrtnice tako, da ima povod poizve-
diti ali misli avstrijska vlada storiti proti temu
kake korake in kakšne korake, da bodo dunajski
listi ustavili napade proti Mussoliniju.

Praga, 9. sept. as. Razburjenje v čeških in
slovaških listih radi usmrtnice štiri Slovencev v
Trstu se je nadaljevalo v tako ostrih izpadih listov
proti italijanskemu fašizmu, da je smatral italijan-
ski konzul v Bratislavi Francesco Palmieri, da ima
povod proti pisanju listov protestirati pri češkem
predsedniku v Bratislavi. Navzile temu pa češki
in slovaški listi nadaljujejo članke proti fašistični
justici.

»Česke Slove«, ki je včeraj pozivljalo na boj-
kot proti Italiji kot odgovor na razsodbo v Trstu,
piše danes: »Italijanski fašisti so podali ženevskim
pogajanjem o Panevropi posebno uverturo. Tržaški
proces je produkt brezobzirne fašistične politike
proti drugim narodnostim v Italiji, posebno pa
proti slovaškim manjšinam. Proces je pokazal, da
je manjšinska politika današnjega italijanskega re-
žima na stranpotih. Kakršenkoli cilj je imel ta pro-
ces v razmerju z Jugoslavijo, gotovo je, da je tudi
fašistična zunanja politika na stranpoti. Jugo-
slavija je prej, pa tudi zopet sedaj pokazala brez-
primerno obvladovanje. Dokazano je, da v boju
ostane zmagovalac vedno oni, ki zna obvladovati
svoje živce. Zdi se, da so fašisti izgubili moč nad
svojimi živci. Zato imajo najbrže notranje politične
vzroke, toda ali naj zato trpijo drugi? Tudi to bi
moralo biti predmet razgovorov v Ženevi.

»Narodni Politika« piše: »Obsodba zveni tako,
kakor da bi se velika in silna država bala mladih
fantastov. Ta razsodba je tudi iz čehov razklala
globok prepad med čehoslovaškim narodom in ita-
lijanskim režimom.«

Socialno demokratični »Pravo Lidu« piše:
Štirje obsojenci so bili po salvi takoj mrtvi, ven-
dar pa se zdi, da so črne srajce streljale slabo.
Salva je zadel tudi v telo Evrope in je težko ra-
nila Evropo. Mussolini je za bližnje bodočnost na-
povedal vojno v Evropi. Ali morda pomeni štiri-
kratni umor mladih Slovanov začetek bodočega
napada črnih srajc?

Tragedija v Bazovici zadeva vseslovanstva

Praga, 9. sept. as. Usmrtnice štiri Slovencev
v Trstu je izzvala ogorčenje v vsej češki javnosti.
Vsi listi naglašajo, da je smrt štiri žrtve fašistične
justice ne samo stvar Slovencev v Italiji, temveč
vsega slovanstva.

»Narodni Listy« pišejo: »Klanjamo se
splošljivo spominu usmrčenih bratov. Padli so v sve-
tem boju za stvar svojega naroda. Drugi bodo sto-
pili na njihovo mesto. Maščevali jih bodo in bodo
zmagali.«

Na shodu narodne demokratske stranke je
izjavil poslanec dr. Kramář, da je izvršitev te ob-
sodbe barbarstvo italijanskega fašizma, in obžaluje
apatijo Evrope, da ne protestira proti zločinu nad
slovanstvom in jih ne more preprečiti.

Tudi predsednik češke legionske zveze, po-
slanec Patejdl je izjavil na slavnostnem zborovanju
legionarjev v Mladí Boleslavi, da bodo češke sim-
patije za jugoslovanske brate rastle tem bolj, ko-
likor več bodo morali pretrpeti zatiranja.

List ministrskega predsednika, »Venkov« piše:
S tržaško razsodbo je Italija svojim manifestaci-
jam o potrebnosti pravne rešitve manjšinskega
vprašanja prizadejala sunek. Češki večerni listi pri-
našajo z velikimi črkami in s črnim robom slike
štiri ubiti Slovencev ter pozivljajo na bojko
Italije.

»Lidove Listy«, glavni organ čechoslo-
vaške ljudske stranke in »Pravski večerniki«
posvečata veliko pozornost dogodkom v Trstu. Li-
dove Listy prinašajo uvodnik, v katerem se po-
udarja značaj italijanske justice, v kateri je bilo mo-
goče, da je isti predsednik sodišča, ki je sodil tudi
v Gortanovem slučaju, general Cristini, še 10 dni
pred obravnavo najvilj smrtne kazni. Nato piše
dobesedno:

»Illegalni in teroristični čini Slovencev in Hrva-
tov v Italiji, katerih so obtoženi, so protivsem re-
akcija ljudi, ki se čutijo brez pomoči, zapušteni od
celega sveta in se nahajajo v strahovitih stanju
manjšine, ki ima preko pol milijona prebivalcev in
je predana na milost in nemilost nazrebzobairneji
akciji uničevalcev, ki vodijo na najbolj barbarski
način iztrebljenje slovaškega naroda v Istri in Pri-
morju. Naloga te akcije je, zbrisati vse, kar je slo-
venskega v Italiji. Italijani hočejo z vsemi sredstvi
uničiti kulturo, ki so si jo Slovenci tokrat stoletji
pridobili. Priznanja obtožencev so bila izsiljena
z mučenjem. Seer pa, če so tudi res kaj storili
ubogi mladi fantje, ni to drugega, kot reakcija ljud-
stva, kateremu je bilo vse znano, od najvišjih ver-
skih in narodnih svetin, pa do zadnjega kosa črne-
ga kruha.« Članek nadaljuje preide v apel na ves
kulturni svet: »Ako nečete biti sokrivi, zahtevajte,
da se s hvaloslovi in slovaško manjšino v Italiji
postopa človeško. Rešite svetovni mir.«

Nj. V. kralj izroča poveljnikom polkov novo zastavo 6. t. m. v Belgradu.

in cerkev. »Ne maram lagati,« pravi Golubjev, »saj
veste, da bi lahko izmisli drugi izgovor.« Menda
je ta neustrašenost naredila vtis. Golubjev je do-
bil samo opomin. Če ne bo do prihodnjega leta
postal brezverec, bo izgubil službo: »Kdor ni z
nami, je proti nam in socializmu. To je zadnji od-
log, in pozneje ne bo nobenega več. Proletariat

se je že naveličal navidezne lojalnosti in obotavlja-
nja. Profesor naj ve, da so kocke padle!«

Mislím, da Vas s temi vrsticami nisem dolgo-
časil. Značilno so za boljševeizem, ki hoče znan-
stvenikom vsiliti brezversko ideologijo, ki z
znanostjo nima nobenega opravka. In sicer kar s
palico kakor pruski korporal!

Angleški glasovi

London, 9. sept. Ves angleški tisk obsoja, kar se je zgodilo v Bazovici. Ugledno glasilo konservativne stranke »Daily Express«, v kateri je dodajalo še največ simpatij do Italije, piše, v uvodniku, da evropska javnost ni brez simpatij za slovenske narodnjake, ki so bili v Trstu obsojeni. Ljudje take vrste so svojas prinesli Italiji svobodo ter jim je bila javnost pred sodbo naklonjena. Proti takemu postopanju so prišli z vseh strani protesti. Brezobzirna brzina italijanske pravice predstavlja pravo zaničanje ljubiteljstva svobode. Zločin, za katerega so obsojeni umrli, je obstojal le v smelosti zahtev po pravici. Protifašistični obsojenci so le tako postopali kakor svojačasno Italija proti Avstriji. Spominjajoč se zgodovine, pravi ugledni angleški list, je ta monstrozna obsodba najboljši nauk. Enako ostali veliki listi, ki poudarjajo, kako mlo postopa Anglija proti indiskim nacionalistom, od katerih ni bil nihče obsojen na več kot par mesecev, dasi so zagrešili neprimerno hujša dejanja ko slovanski mučniki v Trstu.

„Obsodba je bila naprej pripravljena“

Pariz, 9. septembra. AA. »Ere Nouvelle« priobčujo poročilo iz Ljubljane, da je bilo pred procesom proti Slovincem v Trstu prijetih 600 Slovanov v Trstu. Redarstvo in orožništvo je vršilo dva dni neprestane aretacije. Na mejo so bila odposlana nova vojaška pojačanja. Vsi ti ukrepi so bili izdani zato, da bi izrazil jugoslovansko javno mnenje. Obsodba je bila že vnaprej pripravljena. Njena naloga je bila v tem, da sugerira Italijanom, da jim preti od Jugoslavije neka posebna nevarnost.

Češki odgovor na italijansko intervencijo

Praga, 9. sept. as. Italijanski poslanik v Pragi Pedrazzi se je danes zglasil pri namestniku čehoslovaškega zunanjega ministra dr. Krofili in se pritožil proti načinu pisanja nekaterih čeških listov radi smrtne obsodbe v Trstu. Dr. Krofili mu je odgovoril, da vlada na pisanje teh listov ne more vplivati, ker so neodvisni od vlade. Glede protesta italijanskega konzula Palmierija v Bratislavi piše »Slovenski večernik«: Ne vemo, kaj si misli ta gospod. Prepovedujemo pa si tako postopanje, ker konzul nima s takimi opravki nobenega posla. Čehoslovaški listi so svobodni. »Slovenski dnevnik« pa piše: »Kriv je fašistični režim. Treba je podpirati vsakogar, kdor hoče odstraniti ta režim, ker če se to ne zgodi, grozi Evropi nova vojna.«

Boj za krščansko šolo v Čehoslovaški

Praga, septembra.

Dne 4. septembra priredila je češka »Zveza katoliških ženc« sijajno obiskano manifestacijo pravih katoliških staršev za krščansko vzgojo v šolah, ki je vsled laične šole ogrožena.

Velikansko dvorano »Slovenskega otoka« so napolnili očetje in matere, ki jim je skrb za bodočnost otrok, ne samo človeška dolžnost, ampak tudi zapoved božja. Zborovanje so obiskali tudi množični prvak češkega cerkvenega, kulturnega in političnega gibanja pokreta.

Predsednica ravnateljica Schmutzerova je v otvoritvenem govoru podtrževala, da leži težina boja za krščansko šolo na katoliških starših, posebno na njihovi zavednosti.

Glavni referent prof. olomouške bogoslov. fakultete dr. Vašek je v krasnem govoru načrtal glavni postulat kat. staršev in logično zahtevo pedagogike in pameti: enotnost vzgoje mladine v šoli in v rodini. Omenja, da je sv. oče v zadnji encikliki o krščanski vzgoji mladine še posebej in izrecno opozoril, da imajo cerkev, rodina in država pravico in dolžnost do te vzgoje v harmonični snoti. Pravi dalje, da imajo poleg prvenstvene pravice sv. Cerkev, ki je braniteljica resnice krščanske vere, predvsem starši naravno pravico vzgojiti svojo dečo in še več: kot kristjani imajo tudi največjo moralno dolžnost vzgajati svojo dečo po zakonih božjih.

To naravno pravico ne sme staršem nikdo krati, niti država ne. Država ne more moralne vzgoje cerkve in staršev nadomestiti. Je krivično in škodljivo za narod in državo, če slednja prevzema vso vzgojo otrok na sebo in jo hoče usmeriti po menjajočih in nasprotujočih si ciljih. Kjer država uvaja svoj lastni navedni red, tam so v nevarnosti splošne človeške moralne vrednote.

Zato je potrebno, da država, cerkev in rodina harmonično sodelujejo pri vzgoji narodne generacije, kajti le harmonična enotna vzgoja je temeljni dejavnik. Razdeljena ali še celo si nasprotujoča vzgoja šole in rodine je nesreča in težka moralna škoda za narod.

H koncu svojega referata je prof. Vašek posebno priporočal razširjanje enciklike Pija XI. med katoliško ljudstvo posebno med krščanske starše.

Kot drugi referent je nastopil prof. Ant. Novák, predsednik »centrale kat. učitelstev«. Vsebinska njegova govorila je bila, da katoliški starši vse premalo uveljavljajo vpliv, ki jim ga nudi zakon in okoliščine. Učitelstvo se zaveda svojega apostolskega dela in rado deluje, vendar je potrebno, da starši organizirani stojijo za učitelstvom.

Kot zadnji je govoril burno pozdravljen znani češki tribun poslanec Václav Myslivec. Hvali akcijo katoliških ženc za krščansko šolo in poudarja važnost tega problema navajajoč izrek socialističnega ministra prosvete Bechyne: »Prej gine republika, kakor pa, da bi prišlo k uvedbi katoliške šole.« Moramo se boriti za konfesionalno šolo, kajti krvava resnica je, da je ta šola eksistentno vprašanje, vprašanje boja na življenje in smrt. Za doslej tako šole se moramo postaviti v boj tudi na političnem polju. Verska vzgoja je za nas edina pravilna, kajti otrok ima dušo in njena cena odtehta vse, kar si moremo misliti. Zato mora tudi vzgoja biti usmerjena k zadnjemu cilju človeka, ki je njegovo Zveličanje.

Njegov govor, prepleten s citati največjih pedagogov vseh narodov, posebno J. A. Komenskoga, je bil burno pozdravljen in bilo je videti, da je segel globoko do korenine v srce katoliških staršev, ki z novim pogumom gredo v boj za največjo pravico in dolžnost krščanskih staršev.

Evropska federacija pred Svetom Društva narodov

Tudi Nemčija se ne protivi Briandovi zamisli — Odločitev v rokah Društva narodov

Zeneva, 9. sept. AA. Svet Društva narodov se je sestal na šestdeseto zasedanje. Sejam predseduje Zumeta, venezuelski poslanik v Parizu. Na prvi seji je bilo sprejeto Prokopovo poročilo glede palestinskega mandata.

Pariz, 9. septembra. AA. Poročajo iz Zeneve, da je nemški minister zunanjih zadev Curtius izjavil, da je nemški tisk popolnoma naklonjen načrtu evropske federalne unije. Nato je Curtius dodal, da bo morala ona nemška vlada, ki bo po prihodnjih volitvah na čelu države, morala obdržati direktive sedanje vlade, da tako pride do mednarodnega sodelovanja v svrhu dosega mednarodnih dogovorov.

Pariz, 9. septembra. AA. Poročajo iz Zeneve, da je angleški minister zunanjih zadev Henderson predlagal na konferenci evropskih držav v Zenevi, da konferenca enostavno prepusti rešitev vprašanja o evropski federaciji skupščini Društva narodov in da dotlej ničesar ne sklene. Nasprotno pa je francoski minister zunanjih zadev Briand zahteval, da delegati na konferenci popolnoma svobodno izjavijo svoje načelno stališče glede ustvarjanja evropske federalne unije.

Konferenca je soglasno sprejela predlog ministra Brianda in prepustila skupščini Društva narodov, da ona po običajni diskusiji ugotovi proceduro, ki se njej vidi primerna.

Stališče Anglije

Zeneva, 9. sept. as. Zvečer je bil sprejem časnikarjev, na katerem je angleški zunanji minister Henderson še enkrat ponovil razloge, ki so na

Anglijo vplivali, da ni v polnem obsegu pristala na Briandov načrt. Med mnogimi argumenti je navedel posebno, da mora angleška vlada voditi drugačno politiko kot Briand radi težavnega položaja Anglije. Razen tega je bilo večeraj popolnoma nemogoče, sprejeti na seji Društva narodov načrt, ker vsi Mani Društva narodov, bodisi iz Evrope ali izven Evrope, pri tem vprašanju niso zainteresirani enako in bi moral vsak zase najprej zavzeti svoje stališče. V ostalem pa je tudi Anglija pozdravila sodelovanje z Evropo. Med mnogimi vprašanji je posebno zanimivo vprašanje razorožitve, pri čemer je posebno omenjal Italijo in Francijo. Anglija je v danem trenutku rada pripravljena, zopet se udeležiti tozadevnih razprav, da bi pripravljena razorožitvena komisija napredovala in bi končno prišlo do razorožitvene konference prihodnje leto. Končno je nemogoče, da bi več kot 50 vlad slovesno prokale vojno, dočim bi več držav v gotovih primerih bilo prisiljenih, poslužiti se vojne kot nacionalnega sredstva.

Grandi odšel iz Zeneve

Zeneva, 9. sept. as. Italijanski zunanji minister bo najbrže še noč zapustil Zenevo. Kot varok se navaja, da je Grandi določen za glavnega delegata v svetu Društva narodov, dočim je glavni delegat za zasedanje Društva narodov Scialoja. Grandi bo najbrže pozneje zopet prišel v Zenevo, ko se sestane svet Društva narodov. V resnici pa je vzrok za njegovo odpolovanje v tem, da se je posvetoval s francosko delegacijo o mornariškem vprašanju in boče rezultat teh pogajanj čim prej predložiti Mussoliniju.

Političen sestanek

Bethlen-Rothermere

Budimpešta, 9. sept. p. Madžarski politični krogi se mnogo bavijo s sestankom Bethlen-Rothermere. Na tem sestanku se je obravnavalo gospodarsko vprašanje. Misli se, da se je obravnavalo tudi vprašanje posojila, dinastično vprašanje, kakor tudi vprašanje o uvedbi vojaške obveznosti. Lord Rothermere je dal »Magyar Orszag« izjavo, v kateri je dejal, da je bilo govora o vseh aktualnih vprašanjih mednarodne politike, v kolikor se nanašajo na Madžarsko. Dejal je, da je Bethlen

najsposobnejši in najbolj več diplomat Evrope. »Ako so med menoj in njim kaka nesoglasja, sva vendar na isti liniji. Veselim se, da po razgovoru z Bethlenom danes drugače gledam na položaj na Madžarskem.« Bethlen je tudi dal izjavo »Magyar Orszag«, v kateri pravi, da je vesel, da se je sestal z Rothermerom. Hvali sposobnost Rothermere in njegovo znanje. Pravi, da sta se razgovarjala o notranjih in zunanjih madžarskih problemih.

Irigoyen v ječi

Ponesrečen poizkus protirevolucije v Argentini

Newyork, 9. sept. as. V Buenos Airesih so bili preteklo noč hudi boji, ker so pristasi Irigoyena pripravili protinapade, katere je tudi Uriburu sam označil za resno protirevolucijo. Bilo je več mrtvih in ranjenih, vendar pa je zmagal Uriburu, katerega je podpiralo prebivalstvo. Da popolnoma zatre protirevolucijo, je Uriburu odredil aretacijo Irigoyena. Pristasi Irigoyena so porabili ljudsko proslavo ob priliki zaprisege nove vlade, katere se je udeležilo skoraj četrt milijona ljudi. Ob 9. zvečer pa je glavna straža v vladnem posloju na Plaza de Mayo naenkrat opazila, da koraka na trg tretji pešpolk, ki bi imel ostati čez noč v vojašnici. Straža je takoj začela streljati, tretji pešpolk se je umaknil v ozadje trga, takoj nato pa se je umešalo v boj tudi prebivalstvo. Začelo se je streljanje vseh proti vsem, tako da so tudi deli osmega pešpolka streljali proti drugim delom lastnega polka. Tudi mornarica je poslegla v boj, okoli polnoči pa so vladne čete zmagale in izpraznile cesto. Uriburu je takoj demantiral, da bi bile ustaškim četam prešle v roke kake strategične točke. Izdal je povelje za številne aretacije.

Irigoyena so takoj poslali iz bolnice v La Plati v zapore v Buenos Aires. Izdano je bilo tudi zaporno povelje proti vsem članom bivšega kabineta ter mnogim senatorjem in poslancem, pristasi Irigoyena. Pristasi Irigoyena so se porazgubili, ko so uvideli da je prebivalstvo na strani Uriburaja.

Newyork, 9. sept. as. Z revolucijo v Argentini so Washingtonu precej zadovoljni, ker se je tam smatral prejšnji predsednik Irigoyen za osebnega nasprotnika Združenih držav, ki je vedno bil proti panameriškim tendencam. Ze več let je tudi argentinsko poslaniško mesto v Washingtonu nezasedeno. Irigoyen je tudi preprečil, da Argentina ni pristopila h Kelloggovemu paktu in da je tudi odklonila sodelovanje na panameriškem kongresu. Od njegovega naslednika pričakuje Washington boljše odnosa.

Newyork, 9. sept. as. Po večerajšnjih nemirih v Buenos Airesih, v katerih je bilo 7 mrtvih in nad 50 ranjenih, vlada v mestu zopet popoln mir. Močne vojaške patrulje krožijo po mestu. Trgovine so zopet odprte. O nadaljnji usodi Irigoyena in članov prejšnjega kabineta, ki so bili aretirani, ni do sedaj nič znanega.

Krvav volilni boj v Nemčiji

Berlin, 9. sept. AA. Po vesteh iz pokrajine je volilna agitacija na višku. Kancelar in ministri so imeli velike govore. V bližini Hamburga je došlo do spopada med nasprotnimi strankami. Na bojišču je ostalo več mrtvih in težko ranjenih. Kandidati pripadajo 37 strankam.

Izplačilo 18. kupona

Belgrad, 9. sept. AA. Izplačevanje 18. kupona 7% investicijskega posojila iz leta 1921., katerega rok začenja teči 15. septembra t. l., bodo vršile sledeče ustanove: 1. vse davčne uprave, 2. Poštna hranilnica in njene podružnice v Zagrebu, Ljubljani in Sarajevu s podrejenimi poštom, 3. vsi demarni zavodi, ki imajo za to posebno pooblastilo, in 4. oddelek državnih dolgov in državnega kredita v ministrstvu financ. — Iz oddelka državnih dolgov in državnega kredita ministrstva za finance.

Belgrajske vesti

Belgrad, 9. sept. m. Jutri bo sprejet od prosvetnega ministra v avdienco belgrajski škof gosp. dr. Rodić. Dalje bo obiskal tudi srbskega patrijarha Varnavo.

Belgrad, 9. sept. m. Danes so se pričeli razhajati bani, ki so se zbrali ob zadnjih svečanostih v Belgradu. Nekateri so odšli z večernim vlakom. Drugi odidejo jutri zjutraj.

Belgrad, 9. sept. z. Minister za socialno politiko Nikola Preka je odpotoval v Sarajevo, kjer bo prisostvoval otvoritvi kongresa poljedelskih zadrug, ki bo od 11. do 15. septembra.

Belgrad, 9. sept. z. 20. septembra bo tretja licitacija za gradnjo asfaltnih cest Belgrad—Zagreb. Na tokratni licitaciji se bodo dela oddala najboljšemu ponudniku.

Belgrad, 9. sept. z. Sklicatelj balkanske konference v Atenah Papanastizias je ob sklicanju te konference izjavil, da se ustanovi balkanski institut za gospodarsko in intelektualno sodelovanje balkanskih držav.

Belgrad, 9. sept. m. Upravni odbor saborne cerkve namerava nabaviti pet zvonov. Uprava bo sprejemala ponudbe do 17. septembra.

Banski sveti se sestanejo koncem oktobra

Belgrad, 9. sept. z. Banski sveti bi se bili morali sestati 15. septembra. Ob bivanju banov v Belgradu se je tudi to vprašanje obravnavalo in se je sklenilo, da se banški sveti sestanejo šele koncem oktobra. Do tega roka se morajo izdelati proračuni vseh banovin, ki se bodo obravnavali na sestanku banških svetov.

Zupani pri finančnem ministru

Belgrad, 9. sept. m. Danes dopoldne ob 10 je finančni minister dr. Švrljuga sprejel v enourno avdienco zagrebaškega župana dr. Skulja, ljubljanskega župana dr. Puca, mariborskega župana dr. Juvana in celjskega župana dr. Gorčiča, ki so prišli intervenirati radi nadaljnega pobiranja gostiščine. Minister je dovolil, da se pobirajo ti davki še prihodnje leto, nakar bodo morale občine dobiti nadomestila zanje.

Zakon o samoupravnih financah

Belgrad, 9. sept. z. V finančnem ministru je izdelan zakon o samoupravnih financah. Preden se bo ta zakon predložil zakonodajnemu odboru, želi finančni minister čuti mnenje gospodarskih krogov o tem zakonu, kar se tiče vprašanja, kako preuša samoupravno gospodarstvo bremena. Zato se bo zakonski načrt predložil na konferenci, ki bo 13. in 14. t. m. v Belgradu. Na njej bo imel načelnik samoupravnega oddelka obširen referat.

Pravoslavni svečeniki bodo učili verouk v ljudski šoli

Belgrad, 9. sept. m. Z letošnjim šolskim letom se poskuša uvesti praksa, da bodo verouk odslej podučevali na ljudskih šolah v Belgradu pravoslavni svečeniki namesto dosedanjega učitelstva. V nekaterih šolah so svečeniki pouk verouka že prevzeli.

Pred našo izvozno kampanjo

Belgrad, 9. sept. z. Prometni minister je izdal ravnatelju državnih železnice naredbo, naj najkasneje do 15. septembra imajo z gospodarskimi krogi svojega okoliša konferenco o ukrepih, ki naj bi se podvzeli, da se zagotovi nometno izvozna kampanja, ki se bliža.

Proti špekulaciji z žitom

Belgrad, 9. sept. z. Na merodajnih mestih se obravnava vprašanje prepovedi špekulacije z žitom. V poslednjem času se je opazilo, da se vršijo pri nas obsežne špekulacije. Da bi se to preprečilo, se bo 15. t. m. izdal pravilnik, ki bo vseboval najstrožje kazni za žitne špekulacije.

Zakon o avtobusnem prometu

Belgrad, 9. sept. z. Predsedniku vlade je bil danes predložen v odobritev zakonski projekt o ureditvi avtobusnega prometa v celi državi. Ta zakon ima nalogo, da pospeši turizem in olajša promet v tistih krajih, kjer ni železnice. Zakon bo v najkrajšem času predložen kralju v podpis.

Dograditev tehnične fakultete v Belgradu

15. septembra 1930 bo v računsko-ekonomskem oddelku ministrstva za gradnje oterina licitacija za zaključna dela v novi zgradbi tehnične fakultete v Belgradu. Predračunska vsota znaša Din 7.830.338.60 Din. Upoštevale pa se bodo samo ponudbe izpod 6.946.510.41 Din kot najnižje ponujene cene prve licitacije. Kavcija je za domačine 442.000, za tuje 884.000 Din. Načrti, predračuni, pogoji se dobe v računsko-ekonomskem oddelku ministrstva za gradnje.

Angleško brodovje obišče Split

Split, 9. sept. p. Za dne 15. sept. se pričakuje prihod ostalih enot eskadre angleške flotilje v Sredozemskem morju. Takrat pridejo ladja »Ciklops«, ki je nosilec letal, trije rušilci, pet podmornic in ena ladja »Rdečega križa«. Vse te ladje imajo svojo bazo na Malti.

Zdravniško mesto na Golniku

Ljubljana, 9. sept. AA. Kralj. banska uprava dravske banovine razpisuje v zdravilišču na Golniku dve mesti pomožnih zdravnikov. Namestitev je pogodbeno z obojestranskim odpovednim rokom enega meseca. Poleg popolne proste oskrbe v zavodu (za eno osebo) to je hrane, stanovanja s kurjavo in razsvetljavo in pranje perila se priznava še mesečni honorar 1500 Din. Pravilno kolkovane prošnje, opremljene po čl. 12 zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, naj se vložijo pri splošnem oddelku kraljevske banske uprave dravske banovine najdalje do 30. sept. 1930.

Misijonsko predavanje p. Ogihara

Snoči ob 8 je v veliki dvorani hotela »Union« predaval japonski jezuit o svoji domovini. S svojo prirodno segavostjo si je p. Ogihara je prvi večer Akad. mednar. mis. kongresa pridobil simpatije ljubljancem in ni bil čudnega, da so si hoteli približe ogledati zanimivega gosta. Ze začetkom predavanja je žel aplavz in celo takrat, ko je pri razlaganju in prikazovanju japonske noše opozoril, da je noša pri Japonkah čisti dostojnejša nego pri Evropejkah. Pokazal je na slikah lepote japonske krajine, japonske domačije, rižev, čajne polje, ugasle vulkane, družinsko življenje, zasel svojo domaćo večerno pesem, pristno japonsko popolnito, dodal k vsemu svojih zabavnih anekdot iz Japonske in iz Nemčije. Razložil je pomen in način japonske abecede in končno s svojim optimizmom in z opisom svojega čudežnega izpreobraženja ganil množico do vere v misijonsko misel, ki naj po želji p. Ogihare reši Evropo in Japonsko in ves svet.

Danes je zadnji dan VII. mednar. akad. mis. kongresa. Ves dan je nadaljevanje misijonske znanstvene konference, zvečer ob 8 pa v dvorani Uniona zadnje sklopično predavanje in sicer o Siamu. Predava domačin ing. Ferdo Lupaš, ki je sam prepotoval Siam in od tam prinesel tudi dragocene zbirke, ki jih je razstavil na misijonski razstavi.

Dunajska vremenska napoved: Oblačnost se bo menjavala, nestanovitno vreme bo trajalo dalje.